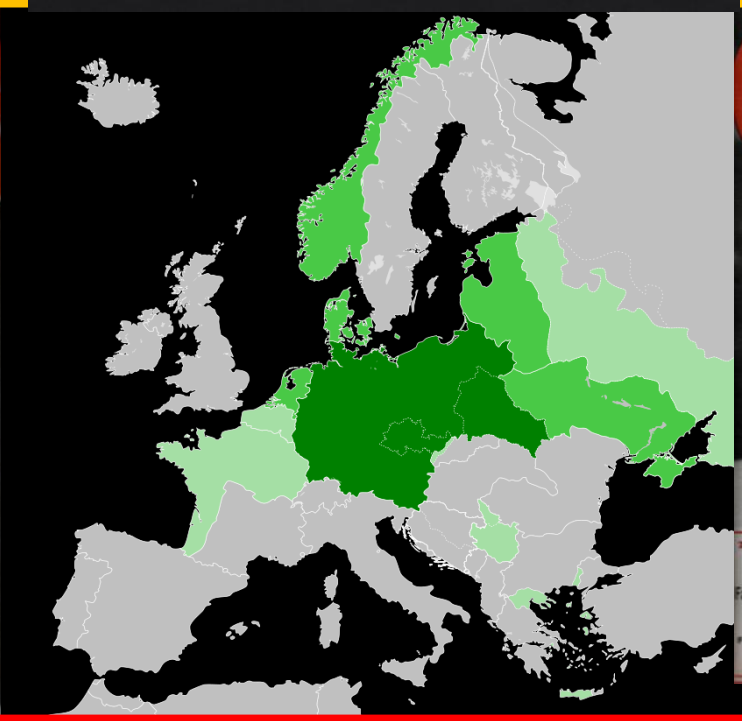

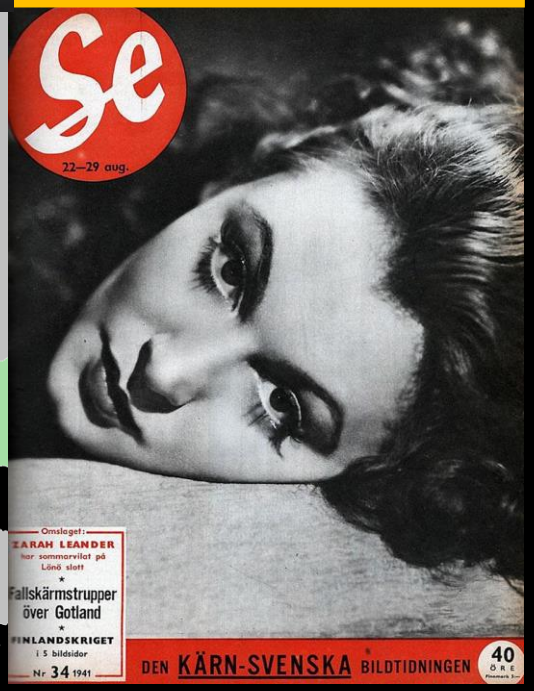

Söderbaum och leander i 3:e rikets tjänst

Kristina Söderbaum

Beata Margareta Kristina Söderbaum, född 5 september 1912 i Stockholm, död 12 februari 2001 i Hitzacker i Niedersachsen i Tyskland, var en svensk-tysk skådespelare, verksam i Tyskland. Söderbaum är mest känd för sin medverkan i den nazistiska propagandafilmen Jüd Süss från 1940. **Hon var till sin död mantalsskriven i Malmö.** Hon var gift med den tyske regissören Veit Harlan från 1939 till hans död 1964.

Kristina Söderbaum, vilken som ung kallades Kerstin Söderbaum, gick i skola i Stockholm, Paris och Schweiz. Hennes far var professor Henrik Söderbaum. Sedan hennes föräldrar avlidit i hastig följd reste hon 1934 till en släkting i Berlin där hon började på teaterskola, 22 år gammal. Samtidigt gick hon på föreläsningar i konsthistoria och studerade tyska. Hon fick sin första filmroll som resultat av en talangtävling arrangerad av filmbolaget UFA. Debuten väckte föga uppseende, men hon blev upptäckt av den framgångsrike filmregissören Veit Harlan och fick huvudrollen i hans film Jugend 1938.

Filmer unde Tredje riket

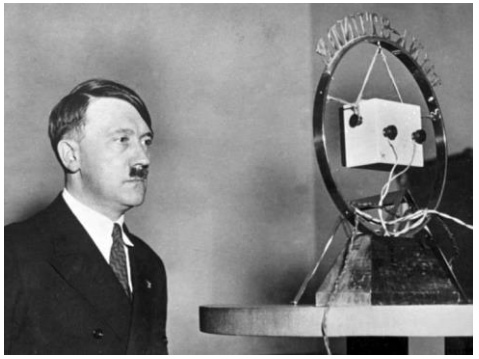

1939 gifte hon sig med Veit Harlan och de fick två söner, Kristian, född 1939, och Caspar, född 1946. Fram till Harlans död spelade hon bara i filmer som han regisserade. Mellan 1939 och 1945 spelade Söderbaum och Harlan in många filmsucceer såsom Verwehte Spuren (1938), Das unsterbliche Herz (1939), Die goldene Stadt / Den gyllene staden (1942) och Opfergang / Vildfågel (1944). Söderbaum var lika älskad av publiken som av den nationalsocialistiska regimen. I propagandan förkroppsligade hon deras föreställning om den "ariska" kvinnan. Hon blev snabbt en av tysk films stora stjärnor. I två melodramer spelade hon en kvinna som drunknar och hon fick därefter **öknamnet riksvattenliket**, som hon fick dras med hela livet. I Harlans antisemitiska propagandafilm Jud Süss (1940) spelade hon en huvudroll mot Heinrich George och hon hade även huvudroller i propagandafilmerna Den store segraren (1942) och Brinnande hjärtan (1945), den sistnämnda åter igen mot **George. För nazistregimen framstod Söderbaum som den pålitliga, medan Zarah Leander återvände till det neutrala Sverige 1943.**

Jud Süss (tysk film)

Jud Süss är en tysk film från 1940 i regi av Veit Harlan. Filmen är gjord som antisemitisk nazipropaganda och handlar om Joseph Süss Oppenheimer (1698–1738), en judisk finansman i Heidelberg. Han spelas i filmen av Ferdinand Marian. Den kvinnliga huvurollen görs av Kristina Söderbaum som var en av Tysklands mest uppburna filmskådespelare under 1930-talet och 1940-talet. Filmen är baserad på romanen av Wilhelm Hauff, inte romanen med samma namn av Lion Feuchtwanger. Filmen blev en mycket stor bioframgång i Tyskland, med runt 20 miljoner besök. Regimen såg även till att filmen visades i då av Tyskland ockuperade länder. Efter andra världskrigets slut bannlystes filmen och Veit Harlan åtalades för brott mot mänskligheten. Harlan menade att Joseph Goebbels var den drivande kraften bakom projektet och friades, och skådespelarna i filmen hävdade i flera fall att de tvingats medverka i den. Nordisk Tonefilm lämnade in en kopia av filmen för granskning till svenska Biografbyrån vilken totalförbjöd visning i Sverige 1941.

Joseph Süß Oppenheimer född 1698, död 4 februari 1738 i Stuttgart, var en judisk bankir och finansiell rådgivare, så kallad hovjude, åt hertig Karl Alexander av Württemberg.

Efter Karl Alexanders fall blev Oppenheimer anklagad för olika brott och ställd inför rätta i Stuttgart. Där dömdes han till döden och avrättades 1738.

Efter kriget

I februari 1945 flydde Söderbaums familj från Berlin till Hamburg. Åren 1945 till 1950 avböjde hon i solidaritet med Veit Harlan, som till följd av sina propagandafilmer hade anklagats för brott mot mänskligheten och belagts med yrkesförbud, alla filmanbud. Däremot spelade hon i teaterpjäser som Harlan satte upp anonymt.

När Harlan 1950 åter fick tillåtelse att regissera, spelade Söderbaum huvudroller i flera av hans filmer. Nämnas kan Die blaue Stunde (1952), Die Gefangene des Maharadschas (1953), Verrat an Deutschland (1954) och slutligen deras sista gemensamma film Ich werde Dich auf Händen tragen (1958). En teateruppsättning i Aachen av August Strindbergs Ett drömspel (1963) blev deras sista projekt.

Efter Harlans död 1964 utbildade sig Söderbaum till fotograf i München. 1974 hade hon en roll i Hans-Jürgen Syberbergs film Karl May. Hon offentliggjorde sina memoarer 1983 under titeln Nichts bleibt immer so. Därefter spelade hon endast i tre obetydliga filmer och även i en episod av tv-serien Der Bergdoktor 1993. Hon avled 2001 på ett vårdhem i Nordtyskland.

Kristina Söderbaum var gift med Veit Harlan

Hans första fru, Dora Gerson, var judinna och dödades i Auschwitz.

Veit Harlan (höger) med änkan till Ferdinand Marian, vid Harlans rättegång 1948.

Zarah Leander

Leanders vistelse i Nazityskland under brinnande världskrig var och är kontroversiell. Hon har förklarat sitt val med att hon talade tyska bättre än engelska och vid direkta frågor har hon sagt att hon var naiv politiskt. Hon har också sagt att hon flyttade till Tyskland för att hon var trött på de stereotypa roller och banala texter man erbjöd henne i Sverige. I Tyskland fick hon musik av rikets främsta populärkompositörer. Att pengar hade mycket med karriärvalet att göra framgår av de hårda förhandlingar om gager och arbetsvillkor hon höll med Joseph Goebbels. Hon vägrade att bli såväl tysk medborgare som medlem i nazistpartiet och begärde att halva hennes lön (53 %) skulle betalas i svensk valuta till en bank i Stockholm.

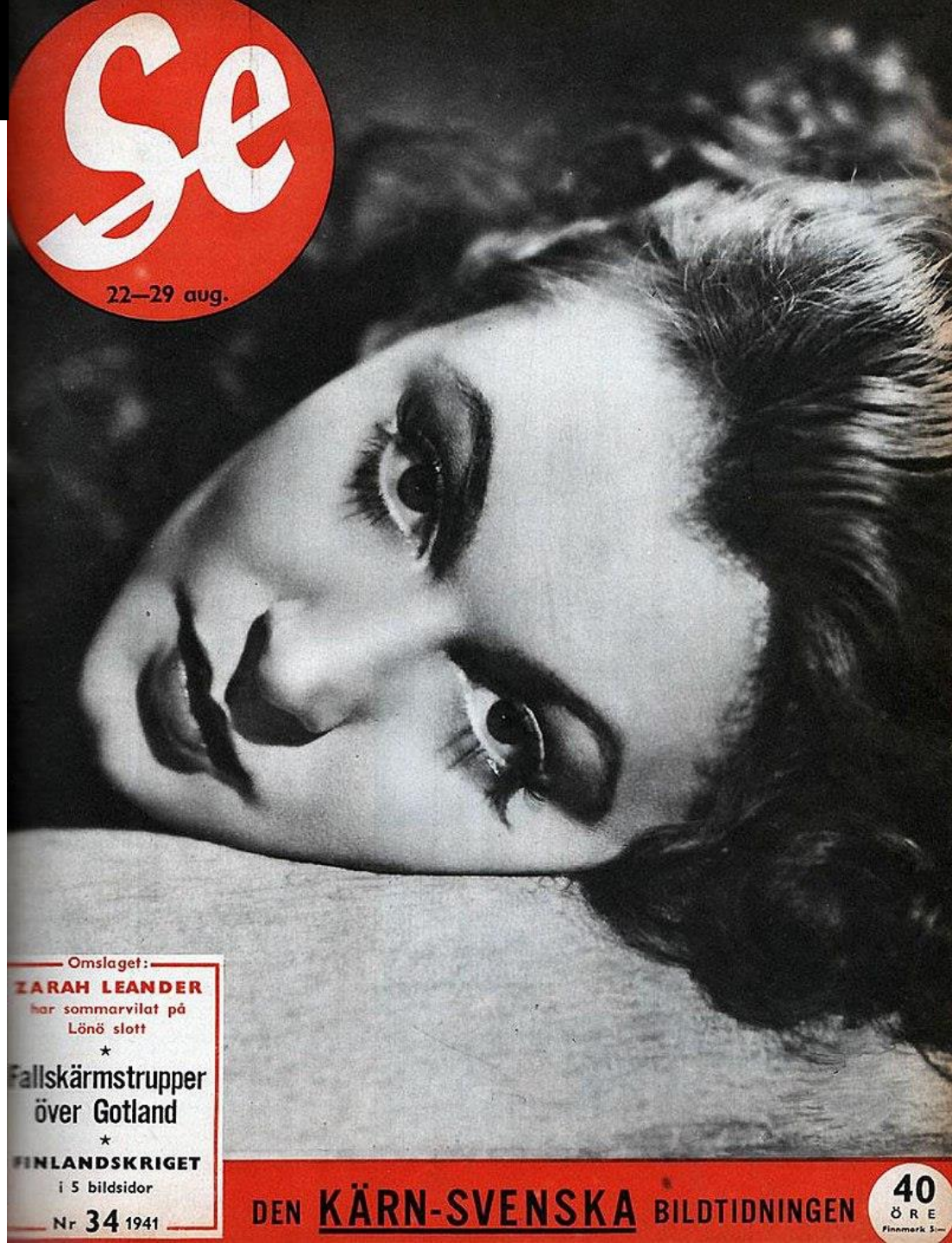

Helene Bertha Amalie "Leni" Riefenstahl, född 22 augusti 1902 i Wedding, Berlin, död 8 september 2003 i Pöcking, Bayern, var en tysk dansare, skådespelare, filmregissör och fotograf, främst känd för den nyskapande filmteknik och dramaturgi hon använde i sina filmer. Hennes mest kända verk är den dokumentära propagandafilm

Under nazistregimen på 1930-talet flydde 800 tyska filmarbetare (producenter, regissörer, manusförfattare, fotografer, skådespelare etc) till USA samtidigt som filmen användes propagandamedium med filmer såsom Leni Riefenstahls Viljans triumf.

Zarah Leander, sist folkbokförd Zarah Stina Hülphers, född Sara Stina Hedberg den 15 mars 1907 i Karlstad, död 23 juni 1981 i Stockholm

Källa: wikipedia

Regisören i Tyskland

Hjälpte Nazityskland med sin propaganda

Leni Riefenstahl

Helene Bertha Amalie "Leni" Riefenstahl, född 22 augusti 1902 i Wedding, Berlin, död 8 september 2003 i Pöcking, Bayern, var en tysk dansare, skådespelare, filmregissör och fotograf, främst känd för den nyskapande filmteknik och dramaturgi hon använde i sina filmer. Hennes mest kända verk är den dokumentära propagandafilm hon producerade för det tyska nazistpartiet 1934: Triumph des Willens, "Viljans triumf". Efter andra världskriget var Riefenstahl verksam som fotograf och gjorde filmer om marint liv och afrikanska folkgrupper.

Regidebut 1931-32

Regidebut
1931-32
Blå ljuset
1932 möter
Hitler
1935 Viljans
Triumf

Dokumentärfilmsskapare

Leni Riefenstahl

Riefenstahl anställdes av Adolf Hitler som dokumentärfilmare i nazistpartiets tjänst. Hennes första uppdrag var kortfilmen Der Sieg des Glaubens, en timslång film om partiets massmöte (Reichsparteitag) i Nürnberg 1933. Riefenstahl fick därefter Hitlers uppdrag att filma partidagarna i Nürnberg 1934. Resultatet, Viljans triumf, glorifierade Hitler och nazismen men anses likväl nyskapande inom dokumentärfilmsgenren. Viljans triumf blev en stor framgång i Europa men bannlystes i bland annat USA. Riefenstahl gjorde därefter en film om den tyska krigsmakten Wehrmacht med titeln Tag der Freiheit.

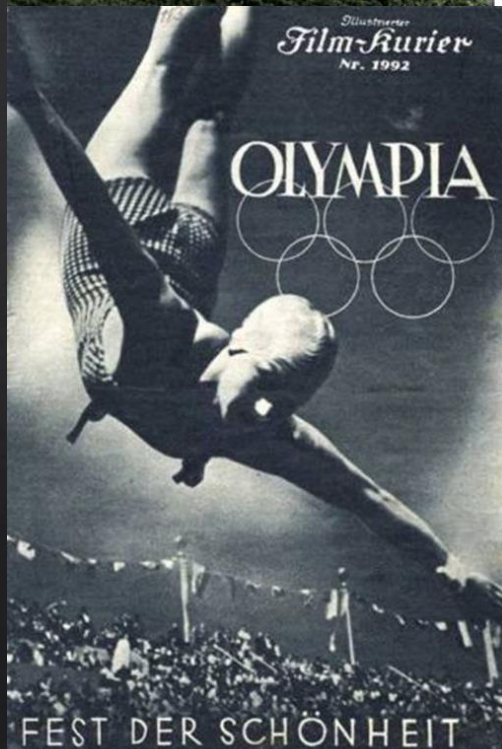

Unter den Linden 1936, Stockholm 1938

Andra världskriget

Viljans triumf film

Viljans triumf (tysk originaltitel: Triumph des Willens), är en propagandafilm från 1935 av den tyska filmskaparen Leni Riefenstahl. Filmen är en krönika över Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterparteis, NSDAP, kongress i Nürnberg 1934.